

Ва аммā би ниъмати Раббика фа ҳаддиъ.11.

11. ва аммо эҳсони Парвардигори худро баён кун!

Сухани Офаридгор аст, ки эй Муҳаммад (с) эҳсонеро, ки Парвардигорат ба ту арзонӣ доштааст (чуноне, ки дар оятҳои қаблӣ гузашт), фаромӯш наkun, ба мардум бигӯй. Албатта, барои шукру сипосгузорӣ, на аз рӯйи фахру муҳобот.

Шукри неъмат, неъмат афзун кунад,

Куфри неъмат, аз кафат берун кунад.

Оё бо ин ҳама лутф, караму эҳсон магар Парвардигор аз Ҳабибаш (с) рӯй гардонид, чунонки мушрикони ақида доштанд? Ҳаргиз на!

Дар давлати хубӣ ба гадоёни дари хеш,

Лутфе бикун имрӯз, ки фардо натавонӣ кард.

Анҷоми сураи "Зуҳо". Ва липлоҳил Ҳамд.

94-уми сураи Қуръон буда, дар Маккаи мукаррама нозил шуда, он аз 8 оят иборат аст.

Маъноии ин сура давоми маъноии сураи "Зуҳо" буда, аз атоҳои Парвардигор ба Расулаш (с) аз қадру қиммат ва мақоми баланде, ки назди Аллоҳтаъоло дорад, сухан мекунад. Ин ҳама бар Расулуллоҳ (с) дар муқобили он бадиҳое, ки аз фочирон ба ӯ (с) мерасид тасаллӣ буда, хушнуд гардонидани хотираи шарифи Он ҳазрат(с) аст. Баъдан сураи муборак бори дигар олий будани манзили мақоми Расулуллоҳ (с)-ро чи дар дунё ва чи дар охират, ба ояти 4-ум ишора мекунад.

Давоми сура ба Расулуллоҳ (с) аз ғалаба бар мушрикони, ки он вақт ба Он ҳазрат (с) ва муъминон озор медоданд, таъкидан хабари хуш мерасонад.

Хатми сура Расулуллоҳ (с)-ро ёдрас месозад, ки баъд аз таблиғи Ислому худро аз ҳама корҳо барои ибодат ва шукронаи Аллоҳтаъоло фориг сохтан воҷиб аст. Ин аст назаре ба муқаддимаи сураи "Иншироҳ".

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмилләҳи-р-Раҳмāни-р-Раҳ̣им

*Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону
бениҳоят бораҳм аст.*

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ

А-лам нашраҳ лака садрак. 1.

1. Оё (барои ту) синаатро накушодем?

Дар ин оят мурод аз кушодани (фарохӣ додани) сина, пур кардани қалби поки Расулulloҳ (с) аз имон, нури Қуръон, дарёҳои меҳри Парвардигор ва умматон, илму маърифат ва ҳикмат аст.

Баъзе муфасссирон ақида доранд, ки мурод аз кушодани сина ишора ба ҳодисаи аҷоибе, ки ҳангоми хурдсолии Он ҳазрат (с) рухдодаст. Яъне дар он ҳангом ҳазрати Ҷабраил (а) бо фармони илоҳӣ синаи Расулulloҳ (с)-ро пок намуда, аз он имкони васваса ва таъсири шайтони лаинро дур сохта буд.

وَوَضَعْنَا عَنْكَ وِزْرَكَ

Ва ваъъанā њанка визрак. 2.

2. Ва (оё) фуру наовардем аз ту бори вазнинро,

الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ

Ал-лазӣ анқазā џаҳрак. 3.

3. ки пушти туру хам карда буд?

Дар шарҳи оятҳои 2 ва 3 муфасссирон фикрҳои гуногуни бисёре гуфтаанд. Ҳамаи онҳоро овардан аз имкон берун аст. Мо бо баёни машхуртарини онҳо кифоя мекунем. Дар оғози пайғамбарӣ нозилшавии Ваҳӣ ба ҳазрати Муҳаммад (с) саҳту вазнин мегузашт. Оҳиста-оҳиста ин ҳолат аз ӯ (с) рафъ гардид. Ё дар айёми аввали даъват ба Ислому мардум ба мушкилӣ ба дини мубини Илом ворид мешуданд, ки ин ба Расулulloҳ (с) як бори вазнине буд. Баъдан ин вазнинӣ аз ӯ (с) бардошта шуд ва мардум гурӯҳ-гурӯҳ назди он ҳазрат (с) омада Исломо қабул мекарданд. Ё баъзан иштибоҳ, ё лағжише аз Расулulloҳ (с) аз рӯйи иҷтиҳод рух медод. Мисли туршрӯй ба Абдуллоҳи Умми Мактум, ё гирифтани фидя дар ҷанги Бадр, ё мисли иҷоза додани мунофиқон дар

иштирок накардан дар чиҳод, вақте ки узр баён карданд ва ғайра. Аллоҳтаъоло итоб менамуд ва Он ҳазрат (с) чунон дар андешаву тафаккур ва ғаму андӯҳ фуру мерафтанд, ки дар тафсираш қалам оқизӣ мекашад.

Ояти сеюм муждаест ба ҳазрати Рисолатпаноҳ (с). Дар он Худованд фармудааст, ки он ҳама бори ғаму андӯхро, ки боиси хам гаштани қоматат гаштааст, аз дӯши ту поин овардем.

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾

Ва рафаънā лака зикрак. 4.

4. Ва зикр (ном)-и туро барои ту баланд кардем.

Дар миёни анбиё ва фариштагон номи Он ҳазрат (с) мартабаи баланд дорад ва азиз аст. Донишмандони ҷаҳон ба иззат ва эҳтиром номи Муҳаммад (с)-ро зикр мекунанд. Дар азон ва хутба, дар калимаи Тайиба, дар ташахҳуд ва ғайра баъд аз номи Худованд исми мубораки ӯ (с) ёд мешавад.

Худованди муттаъол ҳар ҷо, ки ба итоати Хеш бандагони худро фармон дод, дар ҳамон ҷо таъкид намуд, ки фармони ҳазрати Вай (с)-ро низ итоат кунанд. Ин аст маънои "баландии зикри" ӯ(с).

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٥﴾

Фа инна маъа-л-ъусри юсрō. 5.

5. Пас, ҳаройина, ба ҳар душворӣ осоние ҳаст.

Пас, бидон, ки бо лутфи Худо баъди ҳар сахтӣ, албатта, осоние ҳаст. Ин ваъдаи Худованд аст барои бандагони Худ. Фақат сабру тоқат намуда ин душворихоро таҳаммул бояд кард. Боз ӯ таъоло фармуд, ки:...

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٦﴾

Инна маъа-л-ъусри юсрō. 6.

6. Албатта, ба ҳар душворӣ осоние ҳаст.

Ҳазрати Рисолатпаноҳ (с) дар ибтидои пайғамбарӣ бо ҳамроҳи саҳобагони киром дар Макка зиндагии тоқатфарсо доштанд. Худованд ҳабибаш (с)-ро ваъда додааст, ки бо таҳаммул бошад, ҳар мушкилиеро осонӣ ҳаст. Барои тақвияти ваъдаи Худ як маъноро ду маротиба зикру таъкид намудааст. Чунончи, аз

китобҳои ҳадис ва таърих ба мо маълум аст, ҳар душворие, ки бо Пайғамбар (с) рӯй дод, бо худ чандин осонӣ овард. Ваъдаи Аллоҳ ин аст, ки агар инсонҳо ба сахтӣ ё душворие, ки ба сарашон меояд, сабр намоянд ва қалбан ба ҳиммати илоҳӣ эътимод созанд ва аз ҳар тараф ишқ ва алоқаи худро ба ҳазрати Худованд устувор созанд ва аз тӯл кашидани он мушкилӣ беқарору навмед нашаванд. Худованд мушкилоти онҳоро осон месозад ва дарҳои гуногуни осониро бар рӯи онҳо мекушояд. Чунончи, дар ҳадис омадааст: **«Ҳаргиз душворӣ аз болои осонӣ ғолиб намеояд»** ва низ дар ҳадиси дигар омада: **«Чун ба хонае душворӣ биояд, албатта, баъди вай ба он хона осоние меояд ва он душвориро аз он берун месозад»**.

Ба ибораи дигар: тафсири оятҳои 5 ва 6 мувофиқи қоидаи наҳвӣ (синтаксиси забони арабӣ) монанди шарҳҳои зикр шуда чунин аст. Исми (уср) дар аввал ал (алиф-лом) дорад, он исми маърифа аст. Исми (юср) дар аввал (ал) (алиф-лом) надорад, он исми накира аст. Исми маърифа такрор шавад ҳам як маъниро ифода мекунад. Агар исми накира такрор шавад далолат ба такрори маъно дорад. Маълум гардид, ки як душворӣ бар ду осонӣ ҳаргиз ғолиб намеояд.

Аллоҳтаъоло дар ояти наवбатӣ асосан Расули худ (с)-ро ва ҷамии муъминонро ба шукронаи неъматҳо амр мекунад:

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ

Фа изъа фарағта фансаб. 7.

7. Пас, ҳар гоҳ (аз намоз ё кору бор) фориғ шудӣ, пас, (дар дуъо) бикуш -

Хитоб ба Расулуллоҳ (с) аст, чун аз таблиғ ва таълими мардум фориғ шудӣ, аз мардум канора гир ва дар хилват бевосита ба ёди Парвардигори худ банд шав, то осониҳо ба ту зиёд шавад. Муфасссирон дар тафсири ин оя фикрҳои гуногун доранд. Инак бархе аз онҳо:

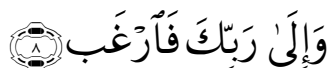
-агар аз намоз ҳолӣ шудӣ, пас аз намоз чӣ мақсуде дошта бошӣ, аз Худо пурсида дар дуъо кардан кӯшиш кун.

-вақто ки аз даъвати халқ фориғ шудӣ, пас, дар ибодати Холиқ ҷаҳду кӯшиш кун.

-вақто кори дунёро ба охир расондӣ, пас барои талаби охират ҳаракату кӯшиш кун ва бигардон ҳиммату рағбататро дар он чизе, ки назди Худост, на дар назди ин дунёи фонӣ.

Ибни Касир дар шарҳи мазмуни ин оят гуфтааст, ки ҳар вақто аз кори дунё ва машғулии он ва аз алоқаҳои он фориғу холи шудӣ, пас ба ибодати Худо холисона кӯшиш кун ва бандагии ӯро ба ҷой орад.

Хулоса, ба ибораи фориғ шудӣ, хоҳ маънои аз кори охират фориғ шудӣ, хоҳ маънои аз кори дунё фориғ шудӣ диҳем, дуруст аст. Бояд ҳам кори охират ва ҳам кори дунёро бо кӯшишу бо заҳмати том ба анҷом расонид.

Ва илā Раббика фарғаб. 8.

8. ва ба сӯйи Парвардигори худ бо рағбат муштоқ бош!

Тафсири ин оят асосан дар боло гузашт. Локин эзоҳи таҳтуллафзии ин оят чунин аст. Эй Расули Мо (с) ҳамаи ҳиммату рағбати худро аз дунёи фонӣ барои ёфтани он чи, ки назди Аллоҳтаъолост, гардон! Бевосита ба Аллоҳ мутаваҷҷеҳ шав! Аз касе наяндеш! Хулоса, фармони ӯ таъоло ин аст, ки барои иҷобат ва қабули дуо ва расидан ба наззораи лиқои ӯ ботоъат аз Парвардигори худ бисёр дархосту илтиҷо намудан ва ихлоси бузург лозим аст.

Адибе дар васфи Расулуллоҳ (с) гуфтааст:

**Чу мақсуди кавну макон будӣ туст,
Худо медиҳад он чи мақсуди туст.
Муҳаммад, ки олам пур аз номи ӯст,
Сучуди малоик зи икромии ӯст.
Муҳибби масокину маҳбуби ҳақ,
Ки аз шарми рӯяш кунад гул арақ.
Туфайли вучудаш Замину замон,
Мунаввар зи рӯяш макину макон.
Ғуломи ту шоҳони рӯйи Замин,
Ту бо бенавоёни уммат қарин.
Саломун ало хотамул анбиё,
Саломун ало Саййидил асфиё.**

Поёни сураи "Иншироҳ". Ва лиллоҳил ҳамд.